

กลวิธีการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย Strategies for Teaching Chinese Pragmatics to Thai Learners

วรดิศ คำไกล

อาจารย์ประจำสำนักวิชาศึกษาทั่วไป, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, E-mail: vokakl@rpu.ac.th

Voradis Kaklai

Lecturer, School of General Education, Rajapruk University, E-mail: vokakl@rpu.ac.th

รับเข้า : 18 พฤศจิกายน 2568 แก้ไข : 4 ธันวาคม 2568 ตอรับ : 8 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อเสนอแนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากการศึกษา ลักษณะเฉพาะของวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนในเชิงภาษาและวัฒนธรรม 2. เพื่อเสนอปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากการวิเคราะห์ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ของผู้เรียนภาษาจีนชาวไทย และ 3. เพื่อเสนอ กลวิธีการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนที่เหมาะสมกับผู้เรียนชาวไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาจีนอย่างถูกต้องและเหมาะสมตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนค่านิยมของสังคมจีน เช่น (1) การให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ (2) หลักความสุภาพ (3) การใช้ถ้อยคำโดยทางอ้อม (4) การสื่อสารแบบบริบทสูง (High-context Communication) และ (5) ความกลมกลืนของกลุ่ม ซึ่งแตกต่างจากบรรทัดฐานของสังคมไทยอย่างชัดเจน โดยปัญหาหลักของผู้เรียนชาวไทยเกิดจากข้อบกพร่องเชิงวัจนปฏิบัติ (Pragmatic Failure) อันมีสาเหตุมาจาก 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) ผลกระทบเชิงลบจากภาษาแม่ (2) ผลกระทบเชิงลบจากวัฒนธรรม (3) การขาดความรู้เชิงลึกทางภาษา และ (4) การขาดสภาพแวดล้อมทางการสื่อสารจริง

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว บทความนี้เสนอหลักการสอน 3 ประการ ได้แก่ (1) ความถูกต้อง การนำไปใช้ได้จริงและความทันสมัยของเนื้อหา (2) การสอนแบบเป็นลำดับขั้นตอน และ (3) การจัดกลุ่มผู้เรียนตามความเหมาะสม พร้อมทั้งเสนอ 5 กลวิธีการสอนเฉพาะทาง ได้แก่ (1) การสอนเชิงเปรียบเทียบ (2) การบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับการสอน (3) การสอนโดยสร้างสถานการณ์จำลอง (4) การบูรณาการการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์กับทักษะภาษาอื่น ๆ และ (5) การบูรณาการใช้สื่อโซเชียลเป็นคลังข้อมูลจริง เพื่อเน้นให้ผู้เรียนสังเกต วิเคราะห์ และทำความเข้าใจรูปแบบการใช้ภาษาจริง จากข้อสรุปพบว่า กลวิธีการสอนเชิงเปรียบเทียบมีประสิทธิภาพสูงสุดในการลดข้อบกพร่องเชิงวัจนปฏิบัติของผู้เรียนชาวไทย และส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีน การสอนภาษาจีน ผู้เรียนชาวไทย การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

Abstract

This academic article aims to fulfill three main objectives: (1) to propose the concepts and theories derived from studying the linguistic and cultural characteristics of Chinese Pragmatics; (2) to present the problems and obstacles identified through the pragmatic analysis of Thai learners of Chinese; and (3) to propose appropriate teaching strategies for Chinese Pragmatics for Thai learners, focusing on developing the ability to use the Chinese language accurately and appropriately according to socio-cultural contexts. The study findings reveal that Chinese Pragmatics possesses distinct characteristics that reflect Chinese social values, such as: (1) the emphasis on Face; (2) the Principle of Politeness; (3) the use of Indirect Speech; (4) High-context Communication; and (5) Group Harmony. These characteristics are distinctly different from Thai social norms. The main problem among Thai learners stems from Pragmatic Failure, which is caused by four key factors: (1) negative transfer from the mother tongue; (2) negative transfer from culture; (3) lack of in-depth linguistic knowledge; and (4) lack of a real communicative environment.

To address these issues, the article proposes three pedagogical principles: (1) the accuracy, practicality, and modernity of the content; (2) systematic, step-by-step instruction; and (3) appropriate grouping of learners. Furthermore, five specific teaching strategies are suggested: (1) Comparative Instruction; (2) Integration of Culture into Teaching; (3) Instruction using Simulated Situations; (4) Integration of Pragmatics Instruction with Other Language Skills; and (5) Integration of Social Media as a Real-World Data Repository. The latter aims to encourage learners to observe, analyze, and comprehend authentic language usage patterns. The conclusion indicated that the Comparative Instruction strategy was the most effective in reducing pragmatic failures among Thai learners and efficiently promoting their cross-cultural communication competence.

Keywords: Chinese pragmatics, Chinese language teaching, Thai learners, intercultural communication

บทนำ

ความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนอย่างมีประสิทธิภาพไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความรู้ความเข้าใจในด้านไวยากรณ์และคำศัพท์เท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งนักภาษาศาสตร์เรียกว่า “วัจนปฏิบัติศาสตร์” (Pragmatics) อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของวัจนปฏิบัติศาสตร์มักถูกละเลยในการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาที่สอง ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศมักประสบกับ “ข้อบกพร่องเชิงวัจนปฏิบัติ” (Pragmatic Failure) ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากความผิดพลาดทางไวยากรณ์ แต่เกิดจากการใช้ถ้อยคำหรือรูปแบบการสื่อสารที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ซึ่งอาจกระทบต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างคู่สนทนา (Lu & Lu, 1993)

สำหรับผู้เรียนชาวไทยนั้น ปัญหาหลักเกิดจากการถ่ายโอนภาษาแม่และวัฒนธรรมไทยไปใช้ในบริบทภาษาจีนโดยตรง (Negative Transfer) เช่น การใช้รูปแบบการขอโทษหรือการตอบรับคำชมแบบไทยที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมจีนที่เน้นการรักษาภาพลักษณ์ (Face) และการสื่อสารโดยทางอ้อม นอกจากนี้ ผู้เรียนยังขาดความรู้เชิงลึกทางภาษาและการขาดสภาพแวดล้อมทางการสื่อสารจริง ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้การสื่อสารของผู้เรียนไม่เป็นไปอย่างราบรื่นและเหมาะสม

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในบริบทการศึกษาของประเทศไทยจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องบูรณาการกลวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาทักษะด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์อย่างจริงจังและเป็นระบบ บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาลักษณะเฉพาะของวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนในเชิงภาษาและวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากการวิเคราะห์ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ผู้เรียนชาวไทยมักประสบ และเสนอกิจกรรมการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนที่เหมาะสมกับผู้เรียนชาวไทย อันจะเป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนภาษาจีนในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อเสนอแนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาลักษณะเฉพาะของวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนในเชิงภาษาและวัฒนธรรม
2. เพื่อเสนอปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากการวิเคราะห์ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ของผู้เรียนภาษาจีนชาวไทย
3. เพื่อเสนอกิจกรรมการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนที่เหมาะสมกับผู้เรียนชาวไทย

คำจำกัดความของวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics)

วัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) เป็นแขนงหนึ่งของภาษาศาสตร์ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและบริบทในการสื่อสาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจวิธีที่ผู้ใช้ภาษานำภาษาไปใช้ให้สอดคล้องกับเจตนาและสถานการณ์ทางการสื่อสาร Demirezen (1991) ให้นิยามว่าวัจนปฏิบัติศาสตร์คือการศึกษาความหมายของถ้อยคำที่สัมพันธ์กับบริบทของการสื่อสาร โดยเน้นการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ขณะที่ Levinson (1983) อธิบายว่าวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและบริบทซึ่งเป็นพื้นฐานของการตีความความหมาย Yule (1996) ได้ให้แนวคิดที่ว่าวัจนปฏิบัติศาสตร์คือการศึกษาความหมายของผู้พูด (speaker meaning) โดยให้ความสำคัญต่อเจตนาที่ผู้พูดต้องการสื่อมากกว่าความหมายตามถ้อยคำ โดยสรุปวัจนปฏิบัติศาสตร์จึงเป็นการศึกษาความหมายในบริบท (contextual meaning) ที่ต้องอาศัยองค์ประกอบของบริบท เช่น ผู้พูด ผู้ฟัง เวลา สถานที่ และความรู้พื้นฐานร่วมกัน เพื่อให้สามารถตีความสารทางภาษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

วัจนกรรม (Speech Acts)

รากฐานสำคัญของการศึกษาวัจนปฏิบัติศาสตร์คือทฤษฎีวัจนกรรม ซึ่งริเริ่มโดย J.L. Austin (1962) และได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์โดย J.R. Searle (1969; 1976) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการใช้ภาษาไม่ได้มีจุดประสงค์เพียงแค่การส่งต่อข้อมูลหรือการบอกเล่าเหตุการณ์เท่านั้น แต่เป็นการกระทำ (Action) ทางสังคมอย่างหนึ่ง (Searle, 1979) ซึ่ง Searle ได้แบ่งองค์ประกอบของการกระทำทางภาษาออกเป็นสามส่วน ดังนี้

1. วัจนกรรมที่เกี่ยวกับการพูด (Locutionary Act) คือ การเปล่งเสียงหรือเขียนถ้อยคำตามหลักไวยากรณ์
2. วัจนกรรมที่แสดงเจตนา (Illocutionary Act) คือ สิ่งที่ผู้พูดที่ต้องการสื่อสาร (เช่น การขอร้อง การขอโทษ การปฏิเสธ)
3. วัจนกรรมที่ส่งผลต่อผู้ฟัง (Perlocutionary Act) คือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ฟังอันเป็นผลจากการสื่อสารนั้น

กล่าวสรุปได้ว่า วัจนกรรมคือการกระทำทางภาษา ที่ไม่เพียงแค่สื่อสารข้อมูลหรือเล่าเหตุการณ์ แต่ยังสะท้อนเจตนาของผู้พูดและก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ฟัง

แนวคิดหลักความสุภาพ (Politeness)

เนื่องจากวัจนกรรมส่วนใหญ่มักเป็นการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคม การวิเคราะห์วัจนกรรมจึงจำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีความสุภาพมาประกอบการศึกษา G. N. Leech (1983) ได้เสนอ หลักความสุภาพ (Politeness Principle) เพื่ออธิบายการใช้ภาษาในการสร้างและ

รักษาความสัมพันธ์ทางสังคม โดยผู้พูดมักเลือกใช้กลไกทางภาษาเพื่อลดความขัดแย้งและรักษา “ภาพลักษณ์” (Face) ของตนเองและของคู่สนทนา ในขณะเดียวกัน Brown และ Levinson (1987) ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับ กลยุทธ์ความสุภาพ (Politeness Strategies) โดยอิงจากแนวคิดเรื่อง “ภาพลักษณ์” (Face) ของ Erving Goffman (1967) ซึ่งหมายถึงภาพลักษณ์สาธารณะที่บุคคลต้องการคงไว้ในกรปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ดังนั้น การวิเคราะห์การใช้ภาษาจึงมุ่งศึกษาว่าผู้เรียนภาษา มีการเลือกใช้กลยุทธ์ความสุภาพเชิงบวก (Positive Politeness) หรือเชิงลบ (Negative Politeness) เพื่อให้การสื่อสารบรรลุผลสำเร็จโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจต่อคู่สนทนา

ลักษณะเฉพาะของวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีน

วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงระบบคิดแบบวัฒนธรรมจีน (Chinese cultural cognition) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากค่านิยมด้านความกลมกลืน (和谐) และความเกรงใจ (面子) อันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดรูปแบบการใช้ภาษาของผู้พูดชาวจีน (Gu, 1990; Gao & Ting-Toomey, 1998) ลักษณะเฉพาะเหล่านี้สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. การให้ความสำคัญกับ “ภาพลักษณ์” (Face หรือ 面子)

แนวคิดเรื่อง “ภาพลักษณ์” เป็นหัวใจสำคัญของวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิด face ในทฤษฎีของ Brown and Levinson (1987) ในบางประเด็น เนื่องจาก 面子 (หน้า) ในภาษาจีนไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการรักษาเกียรติส่วนบุคคล แต่ยังรวมถึงเกียรติของกลุ่มหรือครอบครัวด้วย (Hu, 1944; Gu, 1990) การใช้ภาษาจีนจึงมักมีลักษณะ “การพูดอ้อม” “ถ่อมตน” และ “หลีกเลี่ยงการปฏิเสธทางตรง” เพื่อไม่ให้ผู้สนทนาสูญเสียภาพลักษณ์ เช่น 我再考虑一下。(ผมขอพิจารณาดูก่อน) แทนการใช้ “不” หรือการปฏิเสธโดยตรง

2. หลักความสุภาพเชิงบริบทจีน (Politeness in Chinese Context)

Gu yueguo (1992) เสนอ “ทฤษฎีความสุภาพแบบจีน” (Chinese Politeness Principle) โดยระบุว่าความสุภาพของภาษาจีนประกอบด้วยหลัก 5 ประการ ดังนี้

2.1 หลักการถ่อมตนและยกย่องผู้อื่น (贬己尊人准则)

หลักการถ่อมตนและยกย่องผู้อื่นเป็นหัวใจสำคัญและชัดเจนที่สุดของความสุภาพเชิงบริบทในวัฒนธรรมจีน โดยสะท้อนแนวคิด “自卑而尊人” (การถ่อมตนและยกย่องผู้อื่น) หลักการนี้กำหนดให้ผู้พูดใช้ถ้อยคำที่ถ่อมตนเกี่ยวกับตัวเอง เช่น ความสามารถ ครอบครัว หรือผลงาน และพร้อมกันนั้นก็ต้องยกย่องหรือให้เกียรติคู่สนทนาและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคู่สนทนา การปฏิบัตินี้ปรากฏชัดในการเลือกใช้คำศัพท์ที่แสดงความถ่อมตน เช่น 鄙人 (ข้าพเจ้าน้อย), 拙作 (ผลงานเล็ก ๆ) และ คำศัพท์ที่แสดงความยกย่อง เช่น 您 (ท่าน), 大作 (ผลงานชิ้นเอก)

2.2 หลักการใช้คำเรียกขาน (称呼准则)

หลักการนี้สะท้อนถึงความสำคัญของโครงสร้างและลำดับชั้นทางสังคม (上下有义, 贵贱有分, 长幼有等) การเลือกใช้คำเรียกขานที่เหมาะสมถือเป็นข้อบังคับทางสังคมที่เข้มงวด ผู้พูดต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เช่น ตำแหน่งหน้าที่ (李经理 ผู้จัดการหลี่), สถานะทางอาชีพ (王老师 อาจารย์หว่ง), อายุ, เพศ และระดับความสัมพันธ์ การละเมิดหลักการนี้ เช่น การเรียกชื่อผู้มีอาวุโสกว่าโดยตรง ถือเป็นการกระทำที่ไม่สุภาพอย่างร้ายแรง

2.3 หลักความสุภาพไพเราะ (文雅准则)

หลักการนี้เชื่อมโยงความสุภาพเข้ากับแนวคิด “การอบรมสั่งสอน” (教养) โดยกำหนดให้ผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำที่สุภาพไพเราะ (雅言) และหลีกเลี่ยงการใช้คำหยาบคาย (秽语) นอกจากนี้ ส่วนสำคัญของหลักการนี้คือการใช้คำพูดอ่อนค้อม (委婉) เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงเรื่องที่อาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจ หรือเป็นเรื่องต้องห้าม (Taboo) เช่น เรื่องความตาย เพศ หรือการขับถ่าย การปฏิบัตินี้ช่วยรักษาสถานภาพการสนทนาให้ราบรื่นและเหมาะสมกับบริบททางสังคม

2.4 หลักการแสวงหาความเห็นพ้อง (求同准则)

หลักการนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการรักษา “ภาพลักษณ์” ของคู่สนทนา โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความกลมเกลียว ลดความขัดแย้ง และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าให้มากที่สุด ผู้พูดจึงพยายามรักษาเกียรติ (给面子) ของคู่สนทนา แม้ในสถานการณ์ที่จำเป็นต้องวิพากษ์วิจารณ์ ผู้พูดมักใช้วิธี “先褒后贬” (ชมก่อนแล้วค่อยติ) หรือในกรณีต้องปฏิเสธต้องเลือกใช้วิธีที่นุ่มนวลและอ่อนค้อมเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้คู่สนทนาเสียเกียรติ

2.5 หลักคุณธรรม คำพูด และการกระทำ (德、言、行准则)

หลักคุณธรรม คำพูด และการกระทำเป็นหลักการที่เชื่อมโยงความสุภาพเข้ากับรากฐานทางจริยธรรมและปรัชญาของจีนอย่างลึกซึ้ง โดยสะท้อนแนวคิด “有德者必有言” (ผู้มีคุณธรรมย่อมมีคำพูดที่ดี) หลักการนี้ระบุว่าความสุภาพที่แท้จริงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงคำพูด (言) แต่ต้องสอดคล้องกับคุณธรรม (德) และการกระทำ (行) ด้วย

3. การใช้ถ้อยคำโดยทางอ้อม (Indirectness)

ภาษาจีนมักใช้ถ้อยคำอ้อมเพื่อแสดงความเกรงใจหรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ซึ่งถือเป็นลักษณะวัฒนธรรมที่สำคัญ (Chen, 1993) การขอร้องหรือแสดงความคิดเห็นมักใช้รูปแบบเชิงเสนอแนะ (suggestive) เช่น “你觉得这样行不行?” (คุณคิดว่าแบบนี้ได้ไหม) ประโยคนี้สะท้อนให้เห็นถึงการหลีกเลี่ยงการใช้ประโยค “ทำแบบนี้เถอะ” เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกมีอิสระในการตอบ

4. การสื่อสารเชิงบริบท (Context-dependent Communication)

ภาษาจีนจัดเป็นภาษาที่มีลักษณะ “บริบทสูง” (high-context language) ตามแนวคิดของ Hall (1976) ซึ่งหมายถึงรูปแบบการสื่อสารที่เน้นการถ่ายทอดความหมายโดยนัยผ่านบริบท การตีความข้อความจึงต้องพึ่งพาบริบททางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สื่อสาร และสถานการณ์

ตัวอย่างเช่น วลี 有点儿问题 (มีปัญหาเล็กน้อย) อาจสะท้อนถึงปัญหาที่ใหญ่หรือซับซ้อนเกินกว่าจะจัดการได้ ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานการณ์นั้น ๆ

5. การสะท้อนค่านิยมแบบกลุ่มนิยม (Collectivism)

วจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนมักสะท้อนแนวคิดแบบกลุ่มนิยม (collectivism) ที่มองว่าความกลมกลืนของกลุ่มสำคัญกว่าความต้องการส่วนบุคคล (Gao & Ting-Toomey, 1998) ดังนั้นการใช้ภาษาจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระยะยาวมากกว่าการสื่อสารที่มุ่งเน้นการบรรลุวัตถุประสงค์ในทันที

สรุปได้ว่า วจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนค่านิยมและระบบคิดแบบวัฒนธรรมจีน การใช้ภาษามุ่งเน้นการรักษา “ภาพลักษณ์” หลักความสุภาพ การถ่อมตน การสื่อสารเชิงบริบทสูง และความกลมกลืนของกลุ่ม การหลีกเลี่ยงคำอ้อมและการคำนึงถึงบริบทช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ลักษณะเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าภาษาจีนไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่เป็นเครื่องมือทางสังคมที่แสดงเจตนา คุณธรรม และบทบาททางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง

การสอนวจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ

ในปัจจุบัน ภาษาจีนมีบทบาทสำคัญในเวทีโลก ส่งผลให้การเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาความสามารถเชิงวจนปฏิบัติจึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถในการใช้ภาษาจีนอย่างเหมาะสมตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม บทความนี้จะมุ่งนำเสนอแนวคิดและความสำคัญของการสอนวจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยพิจารณาจาก 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ความสำคัญการสอนวจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ

การสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ (Chinese as a Foreign Language) ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นความถูกต้องทางไวยากรณ์และคำศัพท์เท่านั้น แต่ยังต้องให้ความสำคัญกับความสามารถเชิงวจนปฏิบัติ (Pragmatic Competence) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการใช้ภาษาให้เหมาะสมตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Demirezen, 1991) การขาดความสามารถนี้มักนำไปสู่ข้อบกพร่องเชิงวจนปฏิบัติ (Pragmatic Failures) ซึ่งผู้เรียนอาจมีการสื่อสารผิดพลาดหรือสร้างความเข้าใจผิดทางวัฒนธรรม แม้ว่าประโยคที่ใช้จะถูกต้องตามไวยากรณ์ก็ตาม (Çakir, 2006)

2. การเรียนการสอนในห้องเรียน

การเรียนการสอนวจนปฏิบัติศาสตร์ถือเป็นประเด็นที่สำคัญในแวดวงการเรียนการสอนภาษาที่สอง แม้ว่าแนวคิดดั้งเดิมจะให้น้ำหนักกับการเรียนรู้และซึมซับในสภาพแวดล้อมจริง แต่การสัมผัสภาษาในบริบทจริงเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาความสามารถเชิงวจนปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์ (Çakir, 2006) ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการ

ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงวัจนปฏิบัติ โดยการสอนในลักษณะดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากทั้งในมิติเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ ในมิติเชิงทฤษฎี การจัดการเรียนการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ในห้องเรียนได้รับการสนับสนุนจากแนวคิดของการเรียนรู้ภาษาที่สอง ซึ่งชี้ว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ตระหนักหรือสังเกตเห็นรูปแบบทางภาษาและสังคมที่เฉพาะเจาะจงนั้นก่อน ดังนั้น ห้องเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นพื้นที่ที่ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมและสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนให้เกิดกระบวนการสังเกตเห็นดังกล่าวได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ (Shi renjuan, 2013) ขณะเดียวกัน ในเชิงประจักษ์ก็เป็นที่ยอมรับว่าการสอนโดยมุ่งเน้น (Explicit Instruction) ที่มีการชี้แนะอย่างชัดเจนนั้น มีประสิทธิผลจริงและสามารถส่งเสริมการพัฒนาความสามารถเชิงวัจนปฏิบัติของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Taguchi, 2015)

3. ปัจจัยและบริบทในการเรียนรู้

ความสำเร็จในการเรียนรู้วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยนอกเหนือจากการสอนในห้องเรียน ได้แก่

3.1 การศึกษาในต่างประเทศ (Study Abroad) การที่ผู้เรียนได้ไปใช้ชีวิตและเรียนในประเทศจีนจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาความสามารถนี้ ซึ่งระดับการพัฒนาขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น ระดับความสามารถทางภาษาเดิม, ปริมาณการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษาและการมีส่วนร่วมทางสังคม (Taguchi, 2015)

3.2 ผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรม (Heritage Learners) ผู้เรียนที่เป็นชาวจีนโพ้นทะเลหรือมีเชื้อสายจีน มักมีข้อได้เปรียบในการเรียนรู้และทำความเข้าใจในด้านความแตกต่างทางวัจนปฏิบัติมากกว่าผู้เรียนที่เป็นชาวต่างชาติโดยสิ้นเชิง (Taguchi, 2015)

3.3 สื่อการสอน (Textbooks) ตำราเรียนถือเป็นแหล่งข้อมูลป้อนเข้า (Input) หลักในห้องเรียน จากการวิเคราะห์ตำราเรียนภาษาจีน พบว่ามีการสอดแทรกเนื้อหาเชิงวัจนปฏิบัติ เช่น วัจนกรรม (Speech Acts) ประเภทต่าง ๆ (การปฏิเสธ, การขอร้อง, การขอโทษ, การขอบคุณ ฯลฯ) อย่างไรก็ตามความถี่ในการปรากฏของวัจนกรรมแต่ละประเภทในตำราเรียนนั้นมีความแตกต่างกันมาก บางประเภทถูกเน้นย้ำ ในขณะที่บางประเภทอาจถูกละเลยไป (Zhao & Sanpatchayapong, 2021)

สรุปได้ว่า การสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศควรเน้นการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาตามบริบทสังคมและวัฒนธรรม ไม่ใช่แค่ความถูกต้องทางไวยากรณ์หรือคำศัพท์ การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ฝึกฝนทั้งในห้องเรียน และปัจจัยด้านอื่น ๆ ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการสื่อสารอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ปัญหาและอุปสรรคการสื่อสารภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทยอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ในกระบวนการเรียนรู้ภาษาจีน ผู้เรียนชาวไทยจำนวนมากมักประสบกับ “ข้อบกพร่องเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์” (Pragmatic Failure) ปัญหานี้มิได้เกิดจากความบกพร่องทางไวยากรณ์ แต่เกิดจากการใช้ถ้อยคำหรือรูปแบบการสื่อสารที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ซึ่งนำไปสู่การสื่อสารที่ไม่ราบรื่นหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ทั้งนี้ เก๋จิวิรัตน์ ตั้งสิริวิสัย และคณะ (2017) ได้วิเคราะห์และสรุปปัจจัยหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. ผลกระทบเชิงลบจากภาษาแม่ (Negative Transfer of Mother Tongue)

ปัจจัยนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับ “การถ่ายโอนระหว่างภาษา” (Language Transfer) หรือ “การแทรกแซง” (Interference) ของภาษาที่หนึ่ง (L1) คือภาษาไทยไปสู่ภาษาที่สอง (L2) คือภาษาจีน ในมิติของวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ Thomas (1983) จัดปัญหานี้ไว้ในกลุ่ม “ข้อบกพร่องเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ทางภาษา” (Pragmalinguistic Failure) กล่าวคือความผิดพลาดมิได้อยู่ที่โครงสร้างทางไวยากรณ์ แต่เป็นการ “แปลตรงตัว” (Direct Translation) รูปแบบทางภาษาที่ใช้ในการกระทำทางภาษา (Speech Act) ของภาษาไทยไปยังภาษาจีนโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมเชิงวัฒนธรรมและบริบทการสื่อสาร ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนชาวไทยส่วนใหญ่มักใช้ “吃水” (กินน้ำ) แทนที่จะเป็น “喝水” (ดื่ม) แม้ว่า “吃” จะแปลว่า “กิน” และ “喝” จะแปลว่า “ดื่ม” แต่ในภาษาไทยใช้กริยา “กิน” กับ “น้ำ” ได้ ซึ่งการถ่ายโอนลักษณะนี้จึงไม่ใช่การไม่รู้คำศัพท์ แต่เป็นการถ่ายโอน “การจับคู่คำ” (Collocation) ที่ยอมรับได้ในภาษาแม่ แต่ในภาษาเป้าหมายยังคงมีข้อกำหนดการใช้คำที่แตกต่างกัน

2. ผลกระทบเชิงลบจากวัฒนธรรม (Negative Transfer of Culture)

ปัจจัยนี้มีลักษณะซับซ้อนและถือเป็นสาเหตุสำคัญของ “ข้อบกพร่องเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ทางสังคม” (Socio-pragmatic Failure) ตามที่ Thomas (1983) อธิบายไว้ ซึ่งหมายถึงกรณีที่ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องตามรูปแบบเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ทางภาษา (Pragmalinguistic) แต่การใช้ภาษานั้นไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคม ค่านิยม หรือวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา กล่าวคือ ผู้เรียนชาวไทยมักนำกฎเกณฑ์ทางสังคมแบบไทย เช่น ค่านิยมเรื่องความเกรงใจ การรักษาภาพลักษณ์ หรือการแสดงความรู้สึกตามแบบแผนไทยไปใช้ในบริบทของภาษาจีน ส่งผลให้การสื่อสารไม่สอดคล้องกับมาตรฐานทางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้เรียนชาวไทยใช้คำว่า “对不起” (ขอโทษ) เพื่อขอโทษ ซึ่งสอดคล้องกับการใช้ภาษาโดยอิงตามบริบทของสังคมไทย การกล่าวคำว่า “ขอโทษ” เมื่อขอโทษถือเป็นการแสดงความสุภาพและให้เกียรติผู้อื่น แต่ในบริบทของสังคมจีน คำว่า “对不起” มักใช้เมื่อผู้พูดได้กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงหรือสร้างความเสียหายต่ออีกฝ่าย ดังนั้น การใช้คำดังกล่าวเพื่อขอโทษจึงถือเป็นการใช้ที่ไม่เหมาะสมทางสังคมและอาจก่อให้เกิดความประหลาดใจหรือความไม่เข้าใจในหมู่เจ้าของภาษา การถ่ายโอนลักษณะนี้มิใช่การถ่ายโอนทางภาษา

โดยตรง หากแต่เป็นการถ่ายโอน ธรรมเนียมปฏิบัติทางสังคมจากภาษาแม่ไปยังภาษาเป้าหมาย ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ระหว่างสองภาษา

3. การขาดความรู้ทางภาษา (Lack of Linguistic Knowledge)

ในมิติของวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ “ความรู้ทางภาษา” มิได้จำกัดอยู่เพียงความเข้าใจด้านไวยากรณ์หรือคำศัพท์พื้นฐานเท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงความเข้าใจภาษาที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าในระดับความหมายและการใช้ตามบริบท ผู้เรียนบางคนอาจมีเพียง “ความรู้เชิงผิวเผิน” (Superficial knowledge) ต่อคำศัพท์หรือสำนวน โดยยังขาดความเข้าใจในองค์ประกอบทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

3.1 ความหมายแฝง (Connotation) ผู้เรียนอาจเข้าใจเพียงความหมายตรง (Denotation) ของคำ แต่ไม่ตระหนักถึงความหมายแฝงที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมหรืออารมณ์ของเจ้าของภาษา ตัวอย่างเช่น การใช้ตัวเลข “250” ในภาษาจีนซึ่งมีความหมายเชิงลบและอาจสื่อถึงการดูหมิ่น หากผู้เรียนไม่เข้าใจบริบทนี้อาจทำให้เกิดการสื่อสารที่ไม่เหมาะสม

3.2 ระดับความเข้มของภาษา (Semantic Intensity) ผู้เรียนบางรายอาจเลือกใช้คำที่มีระดับอารมณ์รุนแรงเกินความตั้งใจ เช่น การใช้คำว่า “恨” (เกลียดชัง) ทั้งที่ต้องการสื่อเพียง “不喜欢” (ไม่ชอบ) ซึ่งแสดงถึงการขาดความละเอียดอ่อนในการเลือกระดับความเข้มของถ้อยคำให้เหมาะสมกับเจตนาการสื่อสาร

3.3 ระดับของภาษา (Register) ผู้เรียนอาจยังไม่สามารถเลือกระดับภาษาที่เหมาะสมกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังได้อย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นภาษาทางการ ภาษากึ่งทางการ หรือภาษาพูด ส่งผลให้การสื่อสารขาดความสอดคล้องกับสถานการณ์และบรรทัดฐานทางสังคมของเจ้าของภาษา

4. การขาดสภาพแวดล้อมทางภาษา (Lack of Communicative Environment)

ปัจจัยนี้สัมพันธ์กับแนวคิดของทฤษฎี “สมมติฐานตัวป้อนทางภาษา” (Input Hypothesis) และ “การสังเกต” (Noticing) ตามที่ Schmidt (1990) เสนอไว้ โดยความสามารถเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ถือเป็นทักษะที่ต้องอาศัยทั้งการสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายและการฝึกฝนภาษาภายใต้ “บริบทจริง” (Authentic Context) อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนชาวไทยส่วนใหญ่เรียนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ (Chinese as a Foreign Language) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นเกือบทั้งหมดภายในห้องเรียน สภาพแวดล้อมเช่นนี้จึงมีข้อจำกัดหลายประการ ดังนี้

(1) การขาดตัวป้อนทางภาษา ผู้เรียนมีโอกาสน้อยที่จำกัดในการสัมผัสรูปแบบการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง จึงไม่สามารถรับรู้และซึมซับการใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติของเจ้าของภาษาได้อย่างเต็มที่

(2) การเน้นความถูกต้องทางไวยากรณ์มากกว่าความเหมาะสมเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ การจัดการเรียนการสอนมักมุ่งเน้นการพัฒนาความถูกต้องทางโครงสร้างไวยากรณ์ (Grammatical

Accuracy) มากกว่าการสร้างความเข้าใจใน “ความเหมาะสมเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์” (Pragmatic Appropriateness) ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการปรับภาษาให้สอดคล้องกับบริบทการสื่อสารจริง

(3) การขาดโอกาสในการฝึกใช้ภาษาในบริบทจริง ผู้เรียนไม่ได้รับโอกาสเพียงพอในการใช้ภาษาสื่อสารหรือรับข้อเสนอแนะจากเจ้าของภาษาในสถานการณ์ทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญต่อการพัฒนาความรู้และความเข้าใจรวมไปถึงความสามารถเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์

สรุปได้ว่า ข้อบกพร่องเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ของผู้เรียนชาวไทยในการใช้ภาษาจีนเกิดจากปัจจัยหลายด้าน ซึ่งรวมถึงผลกระทบจากภาษาแม่และวัฒนธรรม การขาดความรู้ทางภาษา และการขาดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาในบริบทจริง ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนใช้ถ้อยคำหรือรูปแบบการสื่อสารที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

กลวิธีการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย

ในการจัดการเรียนการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อลดข้อบกพร่องเชิงวัจนปฏิบัติ (Pragmatic Errors) และส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Cross-cultural Communicative Competence) ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวควรดำเนินไปตามกลวิธีและแนวทางที่สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและใช้ภาษาจีนได้อย่างเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวทางกลวิธีการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 หลักการ ดังนี้

1. หลักการทั่วไปในการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทยนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีหลักการและแนวทางที่ชัดเจน เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีระบบและบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ หลักการทั่วไปในการสอนจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยกำหนดทิศทางการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การเลือกสรรเนื้อหา และการประเมินผลให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจทั้งมิติทางภาษาและมิติทางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ หลักการทั่วไปดังกล่าวสามารถจำแนกได้เป็นหลาย 3 ประเด็นย่อยที่สะท้อนแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1.1 หลักความถูกต้อง การนำไปใช้ได้จริงและทันสมัย

หลักความถูกต้อง การนำไปใช้ได้จริงและทันสมัยถือเป็นแก่นสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีน โดย (Wang, 2010) มีแนวคิดสำคัญประการแรกคือความถูกต้อง ซึ่งมิได้จำกัดอยู่เพียงความถูกต้องทางไวยากรณ์ (Grammatical Accuracy) เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึง

ความเหมาะสมเชิงวัจนปฏิบัติ (Pragmatic Appropriateness) ด้วย กล่าวคือ ผู้สอนจำเป็นต้องนำเสนอรูปแบบการใช้ภาษาที่สะท้อนบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสม รวมถึงสามารถอธิบายได้ว่าในสถานการณ์ต่าง ๆ เจ้าของภาษามีแนวโน้มเลือกใช้หรือหลีกเลี่ยงคำใด แม้ในกรณีที่ถ้อยคำเหล่านั้นถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ก็ตาม ประการที่สองคือความสามารถในการนำไปใช้ได้จริง เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นสถานการณ์การสื่อสารที่ผู้เรียนชาวไทยมีโอกาสพบเจอในชีวิตประจำวัน เช่น การทักทาย การแสดงความขอบคุณ การกล่าวขอโทษ การปฏิเสธ และการร้องขอ มากกว่าการมุ่งสอนเนื้อหาทางทฤษฎีด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่มีความซับซ้อนหรือเป็นนามธรรม การสอนควรเชื่อมโยงกับวัจนกรรม (Speech Acts) ที่มีความจำเป็น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางภาษาที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และทันต่อสถานการณ์จริง ประการสุดท้ายคือความทันสมัยของเนื้อหา เนื่องจากวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาการใช้ภาษาในบริบทจริง ซึ่งภาษานั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะคำศัพท์และสำนวนที่เกี่ยวข้องกับมารยาททางสังคม การแสดงความสุภาพ รวมถึงภาษาที่ใช้ในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้น ผู้สอนจึงควรปรับปรุงและปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทภาษาในยุคปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอรูปแบบภาษาที่ล้าสมัยหรือใช้เฉพาะในตำราเรียน แต่ไม่สอดคล้องกับการใช้จริงในสังคมจีนร่วมสมัย

1.2 หลักการสอนแบบเป็นลำดับขั้นตอน

การพัฒนาความสามารถเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยเวลาและประสบการณ์ ผู้สอนไม่ควรคาดหวังให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีความลึกซึ้งได้ในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้นการออกแบบหลักสูตรและเนื้อหาการสอนจึงควรดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากระดับง่ายไปสู่ระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งยังต้องสอดคล้องกับระดับความรู้ความสามารถทางภาษาจีนโดยรวมของผู้เรียน

ในระดับต้น ควรมุ่งเน้นการสอนรูปแบบภาษาที่เป็นแบบแผนสำหรับวัจนกรรมพื้นฐาน เช่น “你好” (สวัสดี), “谢谢” (ขอบคุณ), และ “对不起” (ขอโทษ) โดยให้ความสำคัญกับการออกเสียงที่ถูกต้องและแม่นยำ ในระดับกลาง ควรเริ่มนำเสนอความหลากหลายของรูปแบบภาษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบท เช่น ความแตกต่างระหว่างการแสดงความขอบคุณต่อเพื่อน (“谢谢啦”) กับการขอบคุณอาจารย์ (“谢谢老师”) ซึ่งในขั้นนี้ การใช้กลวิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมไทยและจีนจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนในระดับสูง ควรเน้นการพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความหมายแฝง (Implicature) การใช้ภาษาเพื่อรักษามารยาทหรือภาพลักษณ์ (面子) การปฏิเสธโดยนัย รวมถึงการสื่อสารในบริบททางธุรกิจและทางการ ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดและความเหมาะสมของการใช้ภาษาในระดับสูง

1.3 หลักการแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความเหมาะสม

ในการเรียนการสอนภาษาที่สอง องค์ประกอบด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ถือเป็นสิ่งที่ไม่อาจละเลยได้ เนื่องจากความสามารถทางไวยากรณ์ของผู้เรียนไม่ได้จำเป็นต้องสอดคล้องกับความสามารถ

ทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์เสมอไป หลายครั้งพบว่าผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถภาษาจีนในระดับสูงอาจยังคงมีข้อบกพร่องเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติ อันเนื่องมาจากการถ่ายโอนอิทธิพลจากภาษาแม่ ในขณะที่ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถภาษาจีนในระดับกลางบางคนกลับมีความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมที่ดีกว่า ดังนั้น การแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีเหมาะสมจึงไม่ควรพิจารณาแค่ผลการสอบวัดระดับทางภาษาเพียงอย่างเดียว แต่อาจต้องพิจารณาถึงความต้องการและปัญหาเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติที่ผู้เรียนกลุ่มนั้นๆ กำลังเผชิญอยู่ การจัดกลุ่มผู้เรียนที่มีระดับปัญหาหรือความต้องการใกล้เคียงกัน จะช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน เช่น การแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing) หรือการอภิปรายเปรียบเทียบวัฒนธรรมได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียนกลุ่มนั้น

2. กลวิธีการสอนเฉพาะทาง

จากหลักการทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนที่ได้กล่าวไปแล้ว การนำหลักการเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัย “กลวิธีการสอนเฉพาะทาง” เพื่อให้การเรียนรู้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม กลวิธีเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความสามารถเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติของผู้เรียนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการสร้างการเข้าใจทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม การฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์จริง และการบูรณาการทักษะทางภาษาหลายด้านเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ กลวิธีการสอนเฉพาะทางสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายแนวทาง ดังต่อไปนี้

2.1 การสอนเชิงเปรียบเทียบ

กลวิธีการสอนเชิงเปรียบเทียบมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขข้อบกพร่องด้านวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ โดยการใช้แนวทางการสอนเชิงเปรียบเทียบภาษาและวัฒนธรรมจีน-ไทย สามารถช่วยให้ผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยตระหนักถึงความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม ตลอดจนลดการถ่ายโอนอิทธิพลจากภาษาแม่ ทั้งนี้ ผลการศึกษาล่าสุด ชี้ว่าการสอนโดยใช้แนวทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative Linguistics Approach) มีประสิทธิภาพสูงในการปรับปรุงผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมปฏิบัติของผู้เรียน (Li, 2025) โดยผู้สอนควรเน้นการนำเสนอความแตกต่างของวัฒนธรรมที่มักเกิดปัญหา เช่น การตอบรับคำชม (Compliment Response) เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติที่เกิดจากการถ่ายโอนบรรทัดฐานทางสังคมอย่างไม่เหมาะสม (Hu & Panpothong, 2025)

ตัวอย่างเช่น ในวัฒนธรรมไทย เมื่อมีผู้กล่าวชมว่า “คุณพูดภาษาจีนเก่งจัง” ผู้เรียนชาวไทยมักตอบว่า “ขอบคุณค่ะ/ครับ” ซึ่งเป็นการยอมรับคำชมโดยตรง แต่ในบริบทของวัฒนธรรมจีนมีค่านิยมเรื่องความถ่อมตน การตอบรับคำชมมักใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงการปฏิเสธหรือถ่อมตน เช่น “哪里哪里” (ที่ไหนกัน) หรือ “我还差得远” (ฉันยังไม่เก่งเท่าไร) ดังนั้น การที่ผู้เรียนชาวไทยตอบด้วยคำว่า “谢谢” (ขอบคุณ) โดยตรงอาจถูกมองว่าเป็นการยอมรับคำชมที่ตรงเกินไป และไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติทางวัฒนธรรมปฏิบัติของเจ้าของภาษาจีนบางกลุ่ม

2.2 การบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับการสอน

การสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ไม่สามารถแยกออกจากการสอนวัฒนธรรมได้ ผู้สอนไม่เพียงแต่ถ่ายทอดรูปแบบภาษาเท่านั้น แต่จำเป็นต้องสอดแทรกบริบททางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษานั้น ๆ ลงไปด้วย ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เจ้าของภาษาพูดเช่นนั้น ซึ่งมักสะท้อนถึงค่านิยมทางสังคม แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความเชื่อของวัฒนธรรมนั้น การบูรณาการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถตีความของความหมายเชิงนัย (Pragmatic Meaning) ที่ซ่อนอยู่ในภาษาได้อย่างลึกซึ้ง

ตัวอย่างเช่น การอธิบายวัฒนธรรมการต้อนรับแขก เช่น การเสิร์ฟน้ำชา หรือการชักชวนให้รับประทานอาหาร จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าเหตุใดเจ้าบ้านจึงกล่าวว่า “别客气” (ไม่ต้องเกรงใจ) และผู้เรียนในฐานะแขกควรตอบสนองอย่างเหมาะสม เช่น การปฏิเสธเล็กน้อยตามมารยาทก่อนรับ ซึ่งจะทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างราบรื่นและสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมจีน

2.3 การสอนโดยสร้างสถานการณ์จำลอง

เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ของผู้เรียน ควรเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรม การแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing) ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกใช้ภาษาในบริบทที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง กิจกรรมดังกล่าวจะช่วยลดข้อผิดพลาดเชิงวัจนปฏิบัติเมื่อผู้เรียนต้องสื่อสารในสถานการณ์จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างเช่น ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing) ในสถานการณ์การไปเยี่ยมบ้านเพื่อนชาวจีน โดยกำหนดบทบาทให้ผู้เรียนสลับเป็นแขกและเจ้าบ้าน เพื่อฝึกการใช้ภาษาในบริบทต่าง ๆ เช่น การกล่าวคำชมบ้าน ซึ่งแขกมักใช้ประโยค “你家真干净!” (บ้านคุณสะอาดจัง) รวมไปถึงการกล่าวลาเจ้าบ้านมักใช้วลี “慢走” (เดินช้า ๆ) เพื่ออำลาแขกและแสดงความปรารถนาให้เดินทางกลับอย่างปลอดภัย

2.4 การบูรณาการกับการสอนทักษะอื่น ๆ

การสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ไม่จำเป็นต้องแยกเป็นวิชาเฉพาะ แต่ควรบูรณาการกับการสอนทักษะภาษาด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการสอนไวยากรณ์และคำศัพท์ ซึ่งไม่ควรหยุดอยู่แค่ความหมายตามตัวอักษร ผู้สอนควรอธิบายความหมายที่แฝงอยู่ในคำศัพท์หรือรูปแบบไวยากรณ์นั้น ๆ ด้วย

ตัวอย่างเช่น ในการสอนไวยากรณ์เรื่องคำช่วยลงท้ายประโยค (语气助词) ผู้สอนควรอธิบายว่าประโยคคำถามที่ลงท้ายด้วย “吗” เช่น “你是老师吗?” (คุณคือครูใช่ไหม) เป็นการถามเพื่อยืนยันข้อมูลที่รู้ แต่ประโยคที่ลงท้ายด้วย “吧” เช่น “你是老师吧?” (คุณคือครูสินะ) มักแฝงนัยของการคาดเดาหรือการเสนอแนะและผู้พูดค่อนข้างมั่นใจในคำตอบอยู่แล้ว

2.5 การบูรณาการใช้สื่อโซเชียลเป็นคลังข้อมูลจริง

กลวิธีที่มีความทันสมัยคือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น Weibo (เว่ยป๋อ) หรือ Douyin (ไต้วอิน) เป็นสื่อการสอนจริง กลวิธีดังกล่าวมุ่งพัฒนาความตระหนักรู้เชิงอวัจนปฏิบัติ

ศาสตร์ (Metapragmatic Awareness) (Hui & Chen, 2025) ซึ่งหมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการตระหนักและไตร่ตรองว่าภาษาถูกใช้ในบริบทต่าง ๆ อย่างไร โดยเน้นให้ผู้เรียนสังเกต วิเคราะห์ และทำความเข้าใจรูปแบบการใช้ภาษาจริง แทนการเน้นการสนทนาโต้ตอบโดยตรง

ตัวอย่างเช่น ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ “วัจนกรรม” (Speech Acts) เช่น การร้องเรียนหรือการขอโทษจากการแสดงความคิดเห็น (comments) จริงในสื่อสังคมออนไลน์ (Zhao, S., & Wahid, R., 2024) พร้อมทั้งอภิปรายลักษณะการใช้ภาษาในบริบทนั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่าภาษาดังกล่าวถูกใช้ในสถานการณ์ใดและด้วยวัตถุประสงค์ใด การเรียนรู้เช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้ภาษาตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การจะบรรลุเป้าหมายในการลดข้อบกพร่องเชิงวัจนปฏิบัติและส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมสำหรับผู้เรียนชาวนั้น จำเป็นต้องอาศัยการจัดการเรียนการสอนที่ตั้งอยู่บนหลักการทั่วไปที่ชัดเจน กล่าวคือ การเลือกเนื้อหาที่ต้องถูกต้องเหมาะสมเชิงวัจนปฏิบัติ นำไปใช้ได้จริง ในชีวิตประจำวัน และมีความทันสมัยสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้น การนำกลวิธีเฉพาะทางมาประยุกต์ใช้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนภาษาจีน ไม่ว่าจะเป็นการสอนเชิงเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ การบูรณาการวัฒนธรรม เพื่อเข้าใจแนวคิดของเจ้าของภาษา การสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อการฝึกฝนเชิงปฏิบัติ การบูรณาการกับการสอนทักษะอื่น เช่น ไวยากรณ์และคำศัพท์ และการบูรณาการใช้สื่อโซเชียลเป็นคลังข้อมูลจริง เพื่อให้ผู้เรียนสังเกต วิเคราะห์ และทำความเข้าใจรูปแบบการใช้ภาษาจริง การผสมผสานทั้งหลักการและกลวิธีเหล่านี้อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ผู้เรียนชาวนั้นสามารถใช้ภาษาจีนได้ไม่เพียงแค่ถูกต้อง แต่ยังเหมาะสมตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาได้อย่างแท้จริง

สรุปผลการศึกษา

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวคิด ทฤษฎีจากการศึกษาลักษณะเฉพาะของวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนในเชิงภาษาและวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคที่ได้จากการวิเคราะห์ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ของผู้เรียนภาษาจีนชาวนั้นรวมถึงเสนอกลวิธีการสอนวัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนที่เหมาะสมกับผู้เรียนชาวนั้น ผลการศึกษาพบว่า วัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาจีนมีลักษณะเฉพาะที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับ “ภาพลักษณ์” หลักความสุภาพ 5 ประการของจีน รวมถึงการสื่อสารทางอ้อม การสื่อสารแบบบริบทสูง (High-context Communication) และความกลมกลืนของกลุ่ม

ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาชี้ชัดว่าปัญหาหลักของผู้เรียนชาวนั้นคือข้อบกพร่องเชิงวัจนปฏิบัติ (Pragmatic Failure) ซึ่งไม่ได้เกิดจากความผิดพลาดทางไวยากรณ์ แต่เกิดจากปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ผลกระทบเชิงลบจากภาษาแม่หรือการแปลตรงตัว ผลกระทบเชิงลบจากวัฒนธรรม

หรือการถ่ายโอนบรรทัดฐานทางสังคมของไทย การขาดความรู้ทางภาษาเชิงลึกและการขาดสภาพแวดล้อมทางภาษาในบริบทจริง

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การศึกษานี้ได้เสนอแนวทางวิธีการสอนโดยเสนอหลักการทั่วไป 3 ประการ (ความถูกต้อง/ใช้ได้จริง/ทันสมัย, การสอนตามลำดับขั้น, การแบ่งกลุ่มผู้เรียน) และกลวิธีการสอนเฉพาะทาง 5 กลวิธี ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ การสอนเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความแตกต่าง การบูรณาการวัฒนธรรมเข้ากับการสอน เพื่ออธิบายเหตุผลเบื้องหลังการใช้ภาษา การสอนโดยสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อฝึกฝนในบริบทที่ใกล้เคียงจริง การบูรณาการกับการสอนทักษะอื่นๆ โดยเฉพาะไวยากรณ์และคำศัพท์ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายเชิงปฏิบัติ (Pragmatic Meaning) และการบูรณาการใช้สื่อโซเชียลเป็นคลังข้อมูลจริง เพื่อเน้นให้ผู้เรียนสังเกต วิเคราะห์ และทำความเข้าใจรูปแบบการใช้ภาษาจริง

จากข้อสรุปครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า อุปสรรคสำคัญของผู้เรียนชาวไทยคือการถ่ายโอนภาษาแม่ ดังนั้น การสอนภาษาจีนในประเทศไทยจึงไม่สามารถเน้นเพียงความถูกต้องทางไวยากรณ์ได้ แต่จำเป็นต้องมุ่งเน้นความเหมาะสมเชิงวัจนปฏิบัติ (Pragmatic Appropriateness) โดยกลวิธี “การสอนเชิงเปรียบเทียบ” ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยลดข้อบกพร่องที่เกิดจากการถ่ายโอนภาษาแม่ได้โดยตรง ในขณะที่การสร้างสถานการณ์จำลองและการบูรณาการวัฒนธรรม จะช่วยเติมเต็มช่องว่างที่ผู้เรียนขาดสภาพแวดล้อมการใช้ภาษาจริง

ดังนั้น เพื่อนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ ผู้สอนภาษาจีนจึงควรปรับบทบาทเป็นผู้สื่อกลางในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม โดยนำกลวิธีทั้ง 5 ประการไปสอดแทรกในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของผู้พัฒนาหลักสูตรและตำราเรียน ควรเพิ่มเนื้อหาและแบบฝึกหัดที่เน้นสถานการณ์ซึ่งมักเกิดข้อบกพร่องเชิงวัจนปฏิบัติ (เช่น การปฏิเสธ การตอบรับคำชม) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาจีนในบริบทจริงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและฝึกฝนการใช้ภาษาตามบริบททางสังคม จะช่วยให้การสื่อสารภาษาจีนเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน

ภาษาจีนในประเทศไทยควรปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางไวยากรณ์มาเป็นผู้ถ่ายทอดในการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม โดยควรนำกลวิธีการสอนเฉพาะทางทั้ง 5 ประการที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ (การสอนเชิงเปรียบเทียบ การบูรณาการวัฒนธรรม สถานการณ์จำลอง การบูรณาการกับทักษะอื่น และการบูรณาการใช้สื่อโซเชียลเป็นคลังข้อมูลจริง) มาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการสอดแทรกบริบททางวัฒนธรรมในขณะที่สอนไวยากรณ์หรือคำศัพท์ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายแฝงและวิธีใช้ที่ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสื่อการสอนและหลักสูตร

ผู้พัฒนาหลักสูตรและตำราเรียนภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย ควรพิจารณานำประเด็นปัญหาข้อบกพร่องเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติที่พบบ่อย ดังที่ระบุไว้ในผลการศึกษา มาสร้างเป็นเนื้อหาหลักในบทเรียน ควรมีการออกแบบแบบฝึกหัดที่เน้นการเปรียบเทียบสถานการณ์ระหว่างไทย-จีน และเพิ่มกิจกรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น แทนที่จะเน้นเฉพาะแบบฝึกหัดเติมคำในช่องว่าง

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการทบทวนและรวบรวมเอกสารเชิงวิชาการ (Documentary Research) เพื่อนำเสนอภาพรวมของกลวิธีการสอนที่เหมาะสม ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการทดลอง (Experimental Research) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของกลวิธีการสอนเหล่านี้ในห้องเรียนจริงของผู้เรียนชาวไทย หรืออาจทำการศึกษาเชิงลึก (Case Study) เพื่อวิเคราะห์ข้อบกพร่องเชิงวัฒนธรรมปฏิบัติในด้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้กล่าวถึงในบทความนี้ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการสอนภาษาจีนในบริบทของประเทศไทยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- เก๋จวิธัล ตั้งสิริวิธัล, วนิดา ชูเกียรติวัฒนากุล, ทรรศนีย์ โมรา, & Wei, J. (2017). การเรียนรู้ภาษาจีนเชิงวัฒนธรรมของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 582–591.
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford University Press.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.
- Çakir, İ. (2006). Socio-pragmatic problems in foreign language teaching. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 2(2), 136–146.
- Chen, R. (1993). Responding to compliments: A contrastive study of politeness strategies between American English and Chinese speakers. *Journal of Pragmatics*, 20(1), 49–75.
- Demirezen, M. (1991). Pragmatics and language teaching. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (6), 281–287.
- Gao, G., & Ting-Toomey, S. (1998). *Communicating effectively with the Chinese*. Sage Publications.
- Goffman, E. (1967). *Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior*. Aldine.

- Gu, Y. (1990). Politeness phenomena in modern Chinese. *Journal of Pragmatics*, 14(2), 237–257.
- Gu, Y. (1992). Politeness, pragmatics and culture. *Foreign Language Teaching and Research*, (4), 10–17.
- Hall, E. T. (1976). *Beyond culture*. Anchor Books.
- Hu, H. C. (1944). The Chinese concept of “face.” *American Anthropologist*, 46(1), 45–64.
- Hu, Y., & Panpothong, N. (2025). The speech act of compliment of Chinese learners of Thai: An interlanguage pragmatic study. *Journal of Arts and Thai Studies*, 47(2), E4876, 1–18.
- Hui, X., & Chen, Y. (2025). The mediating role of English learning motivation between socioeconomic status and pragmatic awareness. *Frontiers in Psychology*, 15, Article 1471108. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1471108>
- Leech, G. N. (1983). *Principles of pragmatics*. Longman.
- Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge University Press.
- Li, Y. (2025). Teaching strategies for Thai language learners from China: A comparative linguistics approach between Thai and Chinese. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(5), 183–196.
- Lu, W., & Lu, J. (1993). Foreigners’ pragmatic errors in learning Chinese. *Chinese Language Learning*, (1), 41–44.
- Schmidt, R. W. (1990). The role of consciousness in second language learning. *Applied Linguistics*, 11(2), 129–158.
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge University Press.
- Searle, J. R. (1976). A classification of illocutionary acts. *Language in Society*, 5(1), 1–23.
- Searle, J. R. (1979). *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*. Cambridge University Press.
- Shi, R. J. (2013). Exploration of pragmatic teaching in CFL classroom. *Journal of Hubei University for Nationalities (Philosophy and Social Sciences)*, 31(4), 139–142.
- Taguchi, N. (2015). Pragmatics in Chinese as a second/foreign language. *Studies in Chinese Learning and Teaching*, 1(1), 3–17.

- Thomas, J. (1983). Cross-cultural pragmatic failure. *Applied Linguistics*, 4(2), 91–112.
- Wang, M. L. (2010). *A study on teaching culture and pragmatics in teaching Chinese as a foreign language* [Doctoral dissertation, Shaanxi Normal University].
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.
- Zhao, S., & Wahid, R. (2024). Dear leader!: A look at (in)directness in online complaints in China. *Journal of Pragmatics Research*, 6(1), 17–37.
- Zhao, W., & Sanpatchayapong, U. (2021). Pragmatic content in teaching Chinese: Reflection from a case study in Thailand. In *Proceedings of the 16th Graduate School Conference 2022*.